

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทเพื่อพัฒนาโครงการผลิตภัณฑสาโทพื้นบ้านไทย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Study) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสังเกต และเสนอแนะแผนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในผลิตภัณฑสาโทพื้นบ้านไทย การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป (General Objective)

เพื่อศึกษาระบบการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เรื่องการผลิตสาโทพื้นบ้านไทย : โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Objective)

2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑสาโทพื้นบ้านไทย

2.2 เพื่อศึกษาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑสาโทพื้นบ้านไทย

2.3 เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนาของ Boyle

2.4 เพื่อนำผลการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาโปรแกรม จัดทำแผนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในผลิตภัณฑสาโทพื้นบ้านไทย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เกี่ยวกับแนวความคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน การเรียนการสอน

ผู้ใหญ่เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาชุมชน ข้อมูลสรุปจากการศึกษาเอกสารนำไปใช้ในการสร้างกรอบความคิด แนวทางการศึกษาวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการศึกษาภาคสนาม (Field Survey) เป็นการศึกษาโดยการสำรวจภาคสนามกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ซึ่งถือเป็นหน่วยในการศึกษาและกลุ่มประชากร เน้นตัวแทนสมาชิกซึ่งใช้ในการวิจัย โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่กลุ่มสมาชิกครัวเรือนในชนบทที่ผลิตสุราพื้นบ้านไทย ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 694 คน ในพื้นที่อำเภอชะอวด เขียวใหญ่ พรหมคีรี พระพรหม บางขัน ร่อนพิบูลย์ ทุ่งใหญ่ ฉวาง ทุ่งสง และลานสกา การคำนวณขนาดตามวิธีการของ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกครัวเรือน จำนวน 297 ครัวเรือน ใช้แบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 297 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 286 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.29

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัดและระดับอำเภอเพื่อขอความร่วมมือ อำนวยความสะดวกไปยังกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านไทย ทั้ง 16 กลุ่ม

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยเข้าพื้นที่วิจัยในเบื้องต้นเพื่อสำรวจศึกษาพื้นที่ กลุ่ม ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ กำหนดการที่จะเข้ามาวิจัย

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยเข้าพื้นที่วิจัยกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านไทย ทั้ง 16 กลุ่ม ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

การวิเคราะห์ผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม นำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน (Descriptive statistics) เช่น ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Vitation)

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนที่เกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม สมาชิกครัวเรือน สมาชิกกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์นำเสนอในเชิงพรรณนา ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย

3. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทเพื่อพัฒนาโครงการผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

ส่วนที่ 2 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

ส่วนที่ 3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

ส่วนที่ 4 แผนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

ส่วนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย โดยใช้แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ จำนวน 11 ประเด็น ประกอบด้วย การหาความรู้ด้วยตนเอง การสังเกตจากบุคคลอื่น การเข้าเยี่ยมชมงานแสดงสินค้าที่รัฐและเอกชนจัด จากการบอกเล่าต่อกันมา การเคยทำมาก่อน การค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ การขอรับคำปรึกษาจากปราชญ์ชาวบ้าน การขอรับคำปรึกษาจากนักวิชาการ การปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม การไปศึกษาดูงานจากกลุ่มอื่น และการ ติดตามข่าวจากสื่อมวลชน ผลการวิจัยพบว่าครัวเรือนในชนบทของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการเรียนรู้ในการผลิตสุราพื้นบ้านมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 เป็นการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตจากคนอื่น รองลงมาลำดับที่ 2 เป็นการหาความรู้ด้วยตนเอง ลำดับที่ 3 เป็นการเยี่ยมชมงานแสดงสินค้าที่รัฐและเอกชนจัดขึ้น ลำดับที่ 4 เป็นปฏิบัติตามคำบอกเล่ากันมา และลำดับที่ 5 เป็นการขอรับคำปรึกษาจากปราชญ์ชาวบ้าน

สำหรับวิธีการเรียนรู้ในการผลิตสุราพื้นบ้านที่ครัวเรือนชนบทปฏิบัติน้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้ายได้แก่ การติดตามข่าวจากสื่อมวลชน รองลงมาเป็นเรื่องการค้นคว้าจากเอกสาร

ส่วนที่ 2 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทางด้านการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของครุวีเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครุวีเรือนชนบทใน
ผลิตภัณฑ์สาโท ที่พบจากการศึกษามี 3 ลักษณะ

1. กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากครุวีเรือนของตนเองซึ่งจะเกิดจากความจำเป็นของอาชีพ
ความจำเป็นด้านเศรษฐกิจของครอบครัว จึงทำให้ต้องมีการเรียนรู้ในลักษณะนี้ ทำให้รู้ถึง
คุณลักษณะบางประการของบุคคลที่เข้าสู่วิชาการศึกษานอกระบบ คือบุคคลเหล่านี้จะมีลักษณะการเรียนรู้ด้วย
ตนเองสูง จากการศึกษาในส่วนของวิธีการเรียนรู้ของครุวีเรือนชนบท การสังเกตจากบุคคลอื่นมาก
ที่สุด รองลงมาเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเยี่ยมชมงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น
นอกจากนี้พบว่าครุวีเรือนชนบท เรียนรู้จากการบอกเล่าต่อกันมา เคยทำมาก่อน (ประสบการณ์)
ค้นคว้าจากเอกสาร การขอรับคำปรึกษาจากนักวิชาการ จากปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนการติดตาม
ข่าวสารจากสื่อมวลชนน้อยที่สุด ลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นการเรียนรู้จากครุวีเรือนชนบท
เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากครุวีเรือน และจะมีการเรียนรู้ด้วยตนเองสูง โดยผู้เรียนแสวงหาความรู้และ
สร้างความรู้ความเข้าใจและใช้กระบวนการเดิมเพื่อเชื่อมโยงให้เกิดทักษะใหม่ นอกจากนี้ลักษณะ
ที่พบจากการศึกษา พบว่า ครุวีเรือนมีทักษะและความถนัดเพียงพอในการผลิต มีความชำนาญ
จากการถ่ายทอดความรู้จากครอบครัว ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้เฉพาะตัว เฉพาะ
ครอบครัวชนบท อันเป็นการเรียนรู้ภายในครุวีเรือน ซึ่งลักษณะที่พบเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง
(ครุวีเรือนชนบท)

2. การเรียนรู้จากการส่งเสริมภายนอก เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้จากการเข้าไปจัดการ
เรียนการสอนขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้แก่ประชาชนในชุมชนใน
ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมอาชีพ หน่วยงานจะเข้าไปสู่ชุมชนลักษณะนี้ ก็เป็นการ
ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในสถานการณ์ต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากเป็นการ
ส่งเสริมจากทางราชการในรูปแบบการฝึกอบรม การอบรมกลุ่มอาชีพ รัฐสนับสนุน โครงการหนึ่ง
ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รัฐได้เปิดเสรีการค้าสุรา และพบว่าเหตุผลที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริม
กระบวนการเรียนรู้ เพราะประชาชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ชุมชนสนใจและมีวัตถุประสงค์ ประชาชน
ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาดำเนินการ และรัฐเปิดเสรีการค้าผลิตสุรา การเรียนรู้จากการส่งเสริม
ภายนอกเป็นลักษณะที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ อันเป็นการเรียนรู้ที่หน่วยงานนำความรู้ไปเสริม
ความรู้เดิม และผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และแบ่งปันทรัพยากร การเรียนรู้ ซึ่งทำให้
เกิดทักษะ เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ เป็นการเรียนรู้ลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน
และองค์กร

3. การเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้จากกลุ่ม/สมาชิกกลุ่ม มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากการเรียนรู้ของครัวเรือนชนบทเอง และการเรียนรู้จากการส่งเสริมจากภายนอกชุมชน แต่การเรียนรู้ที่เกิดจากลักษณะนี้ จะเป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับทักษะ ความสามารถ ความสนใจ และพัฒนาการเรียนรู้ของสมาชิก ความรู้เดิม และประสบการณ์ จากการศึกษาพบว่า ในส่วนการเข้าร่วมกับสมาชิกในกิจกรรมครัวเรือน ได้เรียนรู้การผลิตสาโทจากการประชุมกลุ่ม อภิปราย การอภิปรายแก้ปัญหา การซักถามปัญหาที่ไม่เข้าใจ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในระหว่างสมาชิกด้วยกัน นอกจากนี้ ยังพบว่า การแก้ปัญหาในการผลิต สมาชิกใช้วิธีการปรึกษากับสมาชิกกลุ่ม และการไปศึกษาจากกลุ่มอื่น ๆ และการเรียนรู้ลักษณะนี้บางกลุ่มที่มีความสนใจ ยังได้นำสมาชิกกลุ่มที่มีความสนใจและอยากเรียนรู้การพัฒนาทักษะเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมาตรฐาน ได้เรียนรู้ทักษะเพิ่มเติมต่อไปอีก ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม สมาชิกตัวแทนกลุ่มได้นำสมาชิกไปดูงานจากกลุ่มสาโทที่จังหวัดระนอง ปทุมธานี (กลุ่มสาโทบ้านเขาขาว และกลุ่มสาโทบ้านนาไม้ไผ่) ในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม/คนอื่น ๆ และนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยงตรวจสอบกับสิ่งใหม่ และนำไปประยุกต์ในกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สาโท จากที่กล่าวมาเป็นการศึกษาลักษณะกระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนที่พบในการวิจัย

จากการสนทนากลุ่มพบว่าลักษณะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้การผลิตสาโทคือตัวผู้เรียน กิจกรรมการผลิต หน่วยงานที่ส่งเสริมกิจกรรม โดยหากองค์ประกอบทั้ง 3 ประการมีความเหมาะสมและเอื้อต่อกัน กระบวนการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่ทำให้ครัวเรือนเกิดการเรียนรู้ได้แก่ ความสัมพันธ์ของครัวเรือนในชุมชน หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความเข้มแข็งของหน่วยงานท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม สภาพเศรษฐกิจและทรัพยากร การมีผู้นำทางความคิดตามธรรมชาติ หรือสมาชิกกลุ่มที่มีความสนใจในการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านอาชีพเสริมรายได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านบุคคลในการเรียนรู้ กิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญประกอบด้วย กิจกรรมที่ไม่ยากเกินไป สิ่งที่จะเรียนรู้จะต้องเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และการเข้าถึงแหล่งข้อมูล รวมทั้งวิชาความรู้ที่ต้องการ การเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในครั้งแรกมีสาเหตุหลายประการ เช่น เพื่อนชักชวน เกรงใจเพื่อน อยากเรียนรู้ เชื่อว่าหน่วยงานจะนำประโยชน์มาให้ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างหลากหลาย

ปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านบุคคล พบว่ากระบวนการเรียนรู้ จะเกิดขึ้นได้ดีและมีความต่อเนื่อง จะเกิดขึ้นได้ประกอบด้วย ผู้นำที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดความสนใจในกระบวนการเรียนรู้ ความเชื่อถือสนับสนุนกันระหว่างเจ้าหน้าที่อาจเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

บทบาทผู้นำในกระบวนการเรียนรู้ ผู้นำจะมีบทบาทสำคัญทั้งเป็นผู้ประสานงาน นำความคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์กลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่าหากไม่มีผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้อาจไม่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ที่มีความสนใจในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมักจะพบได้จากกลุ่มที่มีการพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะอาชีพ พบว่าความยากง่ายของกิจกรรมการผลิตที่ทำให้ไม่ยากจนเกินไป มีประโยชน์ต่อครัวเรือน ไม่ขัดกับวิถีชีวิตของสมาชิก และมีวัตถุดิบเพียงพอจะทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดี การพึ่งพาแหล่งความรู้และปัจจัยภายนอก หากกิจกรรมที่สมาชิกขาดองค์ความรู้ก็จะสามารถพึ่งพาแหล่งความรู้ หรือวิทยากรจากภายนอกได้โดยสะดวกก็จะมีผลต่อการเรียนรู้อย่างมาก การเข้าถึงแหล่งข้อมูล หากมีแหล่งข้อมูลและสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มผลิตสาโทจะมีแหล่งความรู้ในชุมชนมากเพียงพอ เช่น ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถให้ความรู้ได้ การติดตามของหน่วยงานภายนอก การติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดของหน่วยงานภายนอก และการให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้กิจกรรมสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี

ปัจจัยด้านการเปิดรับข่าวสารของครัวเรือสมาชิก พบว่าระบบการสื่อสารของครัวเรือน เป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอก เช่น เปิดรับข่าวสารด้านอาชีพ ข้อมูลด้านการผลิตสาโท ก็จะส่งผลต่อการคำนึงการบริโภคสมัยใหม่ และการสื่อสารกับภายนอกชุมชน ก็ได้ยอมรับนวัตกรรมใหม่ในการผลิตได้ ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ต่อครัวเรือนและชุมชนจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน จากการศึกษาในกลุ่มผลิตสาโททั้ง 16 กลุ่ม พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของครัวเรือนทำให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มความรู้ด้านการผลิตสาโท ทั้งในระดับชุมชนและระดับครัวเรือนในกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งหมด จะส่งผลเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการภายใน จากการสนทนากลุ่ม และการสังเกต พบว่า ความรู้จะเกิดขึ้นและแสดงออก ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การให้ข้อมูล และความเข้าใจในกระบวนการผลิตสาโท ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้รับผลจากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เพิ่มจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นในเชิงสังคมจากการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าการเรียนรู้ก่อให้เกิดผลเชิงพฤติกรรมแก่สมาชิก โดยมีความกล้าในการแสดงออก กล้าพูด กล้าคิดในระหว่างสมาชิกด้วยกัน การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ การปรึกษาหารือในการร่วมกิจกรรม สมาชิกครัวเรือเห็นว่า เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ทำให้ทราบว่ามีสมาชิกมีความรู้ในเรื่องสาโทอย่างไรบ้าง

ส่วนที่ 3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของครัวเรือนชนบทใน ผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) จำนวน 8 ขั้นตอน นำมาเป็นกรอบในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต่อกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย โดยมีแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การกำหนดพื้นฐานปรัชญาสำหรับการวางโครงการ

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) ในขั้นที่ 1 มีความเหมาะสมมากและมีความสำคัญมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินการในทุกโครงการ การเริ่มต้นที่ดี มีหลักการและเหตุผลที่ชัดเจน โดยมีกรอบแนวคิดทฤษฎีรองรับ การจัดทำโครงการ ต้องเป็นปรัชญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ดังนั้นปรัชญาพื้นฐานการวางโครงการของกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย จึงต้องเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เพราะสมาชิกต่างเน้นดำเนินกิจกรรมผลิตสาโทเพื่อแสวงหารายได้ และเป็นอาชีพเสริมให้กับกลุ่มสมาชิกทุกคน นอกจากนี้ยังต้องสอดคล้องกับภูมิปัญญาของชุมชนด้วย

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมายก่อนดำเนินโครงการของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ จะมีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน หากไม่มีการวิเคราะห์สถานการณ์หรือกลุ่มเป้าหมายที่ดีพอก็จะมีผลทำให้กลุ่มเป้าหมายขาดการมีส่วนร่วม และจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิก ดังนั้นหากต้องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ในขั้นที่ 2 ของการพัฒนาโปรแกรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน และกลุ่มเป้าหมายภายหลังจากขั้นที่ 1 ของ Boyle (1981) ในเรื่องการกำหนดปรัชญาพื้นฐานเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า หลักการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายก่อนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย มีความสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน และสอดคล้องกับหลักการศึกษาคู่ใหญ่ด้วย

ขั้นที่ 3 พิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

การกำหนดเป้าหมายของผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน จะส่งผลกระทบต่อทิศทางของกระบวนการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ในทิศทางตรงกันข้าม ผู้วิจัยพบว่าองค์กรหรือหน่วยงานที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน หรือประชาชนทั่วไป ขาดการกำหนดเป้าหมายหรือผลที่ต้องการ

ให้เกิดขึ้นที่ไม่ชัดเจน จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ผู้เรียนจะรู้สึกสับสน ไม่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และไม่ทราบว่า จะเรียนรู้ไปทำไม ผลก็คือกระบวนการเรียนรู้ไม่เกิดขึ้น

จากการสนทนากลุ่ม สมาชิกได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทบางกลุ่มไม่เกิดการเรียนรู้ และไม่มีการดำเนินกิจกรรมใดๆ เลย เป็นเพราะผู้จัดการเรียนรู้ไม่กำหนดเป้าหมายหรือผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น รวมทั้งไม่แจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นภายหลังจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ Boyle (1981) รวมทั้งไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน และไม่สอดคล้องกับหลักการศึกษาคู่ใหญ่อีกด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย ตามแนวคิดของ Boyle (1981) ในขั้นที่ 2 เรื่องการพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้น มีความเหมาะสม และสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 4 กำหนดแหล่งทรัพยากร และการสนับสนุน

การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุน มีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการจัดการสนทนากลุ่ม ที่สมาชิกได้เสนอว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของชุมชน ซึ่งมีความต้องการที่จะรวมตัวกันและต้องการเรียนรู้เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย แต่การเรียนรู้ยังขาดการสนับสนุนที่ดี รวมทั้งขาดทรัพยากรต่างๆ ที่จะสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ การกำหนดโปรแกรมเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของหน่วยงานหรือองค์ที่จัด จำเป็นต้องกำหนดแหล่งทรัพยากร และการสนับสนุนอย่างเหมาะสมให้กลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 วางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ Boyle (1981) ในขั้นที่ 5 ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมมาก ถึงแม้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทยจะเป็นการจัดกระบวนการเรียนนอกระบบโรงเรียนก็ตาม ก็ต้องมีการจัดทำแผนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วย และจากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้รับข้อเสนอและข้อคิดเห็นที่ แผนการสอนที่ดี และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม สามารถกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี บรรยายภาคการเรียนรู้ไม่เครียด

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในหลายครั้งที่ไม่เกิดผลการเรียนรู้ เพราะผู้สอนขาดแผนการสอนและขาดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโท ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันและสนับสนุนแนวคิดของ Boyle (1981) ได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 6 แผนปฏิบัติการ

การดำเนินโครงการทุกประเภทมักล้มเหลวเพราะขาดแผนปฏิบัติที่ดี ไม่ว่าจะเป็โครงการเล็กหรือโครงการใหญ่จำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการที่เหมาะสม การขาดแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมก็จะมีผลต่อเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน

การผลิตสุราสาโทพื้นบ้านที่ดำเนินการในอดีตเป็นการเรียนรู้และทำการผลิตตามความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ ทุกขั้นตอนของการผลิตจะไม่มีกำหนดแผนปฏิบัติการแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าบางครั้งจะมีหน่วยงานบางแห่งมาให้ความรู้เรื่องแผนก็ตาม แต่ก็ยังเห็นว่าไม่สำคัญ ภายหลังจากที่ได้มีองค์การภาครัฐและเอกชนเข้ามาจัดการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบ มีแผนการดำเนินงานเป็นที่น่าเชื่อถือ เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมพิจารณากำหนดแผนปฏิบัติการด้วย ทำให้สมาชิกกลุ่มมีการเรียนรู้สนใจที่จะเรียนรู้ และนำความรู้เรื่องแผนปฏิบัติการมาใช้ในกระบวนการผลิตสาโทพื้นบ้านไทย มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพิ่มเติม

ขั้นที่ 7 ความเชื่อถือได้ของโครงการ

ความน่าเชื่อถือของโครงการตามแนวคิดของ Boyle (1981) ในขั้นที่ 7 มีความสำคัญไม่น้อยกว่าในขั้นอื่นๆ ถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ดูเหมือนคล้ายกับว่าขาดความเป็นรูปธรรมก็ตาม การดำเนินโครงการของกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย มีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกทุกคน สิ่งสำคัญที่จะดึงดูดความสนใจของกลุ่มสมาชิกให้เข้าร่วมโครงการได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างโครงการที่มีความน่าเชื่อถือ เมื่อโครงการมีความน่าเชื่อถือ ก็จะส่งผลให้กลุ่มสมาชิกสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการ กระบวนการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้น ดังนั้นความน่าเชื่อถือของโครงการจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทยเกิดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการควรรายงานให้ทุกฝ่ายทราบ รวมทั้งผู้เข้าร่วมโครงการด้วยเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างแรงจูงใจ และสร้างการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการดำเนินโครงการ การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการที่จะจัดเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทยจำเป็นต้องให้สมาชิกกลุ่มทุกคนทราบผลลัพธ์ของโครงการว่ามีอะไรบ้าง คุณค่าของโครงการมีอะไรบ้าง ไม่เช่นนั้นกระบวนการเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มที่สมาชิกได้เสนอว่า โครงการส่วนใหญ่ที่ผ่านมาก็ดำเนินการกับกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย มักจะไม่มีกรรายงานผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นให้กับสมาชิกกลุ่มทราบเป็นผลให้สมาชิกกลุ่มไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้าร่วมโครงการ และสุดท้ายกระบวนการเรียนรู้ก็ไม่เกิดขึ้น

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย ตามแนวคิดการ
พัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดของ Boyle (1981) ทั้ง 8 ขั้นตอน
ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเหมาะสมต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้าน
ไทย และเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มสมาชิกได้เป็นอย่างดี รวมทั้ง
แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Boyle (1981) ยังสอดคล้องกับ
ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งจากการสนทนากลุ่มก็ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกัน

ส่วนที่ 4 แผนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

จากผลการวิจัยสรุปเป็นแผนแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการศึกษานอก
โรงเรียนสำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย ได้ดังนี้

หัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์การเรียน การสอน	สาระสำคัญ/ระยะเวลา	รูปแบบการสอน/ อุปกรณ์
1. การปฐมนิเทศ ความเป็นมาของ กิจกรรมการ จัดการเรียนการ สอน	-สร้างความรู้ในการ เรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียน ผู้สอน ชุมชน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ เอกชน -ออกแบบกิจกรรมหรือ แผนการเรียนรู้เพื่อใช้ ประสานทรัพยากรและ เตรียมการเรียนรู้ชั้น ต่างๆ	-สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร ความต้องการ วิเคราะห์ประเมินความ ต้องการให้เป็นที่น่าสนใจ ตรงกัน การเตรียมการ ประสานด้านต่างๆ -ระยะเวลา 2 ชั่วโมง	-จัดการเรียนการสอน ตามขั้นที่ 1, 2 และ 3 ของแผนการเรียนรู้ ทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่ผู้วิจัยกำหนด -อุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพนิ่ง วีดิโอ คอมพิวเตอร์ สไลด์
2. สุราพื้นบ้านใน สังคมไทย	เพิ่มความรู้ความเข้าใจ ในสุราพื้นบ้าน ภูมิ ปัญญา และสิทธิ เสรีภาพในการประกอบ อาชีพ	ความเป็นมาของสุราหรือ เหล้าพื้นบ้านไทย -สุราพื้นบ้านภูมิปัญญา และสิทธิอันชอบธรรม -การทวงสิทธิภูมิปัญญา ของประชาชนคืนจากรัฐ	การบรรยาย การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การ จัดการเรียนการสอน ตามขั้น 1, 2 และ 3 ของ แผนการเรียนรู้ทางการ ศึกษานอกระบบโรงเรียน

หัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การสอน	สาระสำคัญ/ระยะเวลา	รูปแบบการสอน/ อุปกรณ์
		-รู้คืนสิทธิการประกอบ สัมมาชีพในการผลิต จำหน่ายสุราภูมิปัญญา -ระยะเวลา 3 ชั่วโมง	ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น -อุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพนิ่ง วีดีโอ คอมพิวเตอร์ สไลด์
3. องค์ประกอบ ในการผลิตสาโท พื้นบ้านไทย	เพื่อให้รู้แหล่งทรัพยากร วัตถุดิบที่ใช้ใน กระบวนการผลิต	1.วัตถุดิบที่ใช้ 2.แหล่งวัตถุดิบ 3.การจัดหาวัตถุดิบ 4.วัตถุดิบอื่นๆ ที่ใช้ทดแทน -ระยะเวลา 2 ชั่วโมง	จัดการเรียนการสอน ตามขั้นตอนที่ 1 -4 ของ แผนการเรียนรู้ทางการ ศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ผู้วิจัยกำหนด -อุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพนิ่ง วีดีโอ คอมพิวเตอร์ สไลด์
4. เครื่องมือ อุปกรณ์ในการ ผลิตสาโท พื้นบ้านไทย	-เพื่อให้รู้จักใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ในการ ผลิตสาโท -เพื่อเรียนรู้การใช้ อุปกรณ์และเครื่องมือ	1.เครื่องมืออุปกรณ์การ ผลิต 2.การเลือก/วิธีการใช้ - ระยะเวลา 1 ชั่วโมง	จัดการเรียนการสอน ตามขั้นตอนที่ 1 - 2 ของ แผนการเรียนรู้ทางการ ศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ผู้วิจัยกำหนด -อุปกรณ์ภาพนิ่ง วีดีโอ สไลด์
5. กระบวนการ ผลิตภัณฑสาโท พื้นบ้านไทย	-เพื่อรู้กรรมวิธี กระบวนการผลิตที่ ถูกต้องและมีคุณภาพ -สร้างเจตคติและทักษะ	1.การเลือกเตรียมวัตถุดิบ 2.การเลือกและการเตรียม อุปกรณ์ 3.ขั้นตอนการผลิตทุก ขั้นตอน 4.การสังเกตควบคุม คุณภาพสาโท -ระยะเวลา 4 ชั่วโมง	ระบบการศึกษาที่ผู้วิจัย กำหนด สมาชิกลงมือ ปฏิบัติ ฯลฯ -อุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพนิ่ง วีดีโอ คอมพิวเตอร์ สไลด์

หัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การสอน	สาระสำคัญ/ระยะเวลา	รูปแบบการสอน/ อุปกรณ์
6.การออกแบบ บรรจุผลิตภัณฑ์ สาโทพื้นบ้านไทย	-ให้มีความรู้กรรมวิธีการ บรรจุผลิตภัณฑ์ด้วย ศิลปะและถูกหลัก อนามัย -สร้างเจตคติและทักษะ	1. ขั้นตอนการบรรจุ ผลิตภัณฑ์ 2. การตรวจสอบคุณภาพ 3. การเลือกรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ 4. การใช้ศิลปะบรรจุ ประยุกต์สู่เอกลักษณ์ ชุมชน -ระยะเวลา 2 ชั่วโมง	จัดการเรียนการสอน ตามขั้นตอนที่ 1 - 4 ของ แผนการเรียนรู้ทางการ ศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ผู้วิจัยกำหนด -อุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพนิ่ง วีดีโอ คอมพิวเตอร์ สไลด์
7.คุณสมบัติของ ผู้ขอผลิตสาโท และสุราอื่นๆ	-มีความรู้ความเข้าใจใน การขออนุญาตผลิต จำหน่ายสุราแช่ -มีความรู้ความเข้าใจ การติดต่อภาครัฐที่ เกี่ยวข้องกับการผลิต การค้าสุรา	-จัดระเบียบคู่มือการผลิต สุรา -การดำเนินการของผู้ผลิต สาโท ก่อนออกจำหน่าย การแสดงฉลาก เกณฑ์ คุณภาพ วิธีการตรวจ วิเคราะห์	การบรรยายแสดง ตัวอย่าง แบบการขอ อนุญาตการจัดการสอน ทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียน -อุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพนิ่ง วีดีโอ คอมพิวเตอร์ สไลด์
8.การประเมินผล แสดงผลงานต่อ สาธารณะ	1.ส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ 2.ความสำเร็จของผู้เรียน 3.ช่องทางตลาด -สร้างเจตคติและทักษะ	การนำผลงานเข้าสู่งาน แสดงสินค้า การจัดตลาด ในชุมชน	-การแสดงผลงานสินค้า ชุมชน การจัดตลาดนัด การจัดการศึกษา ทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียน -อุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพนิ่ง วีดีโอ คอมพิวเตอร์ สไลด์

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน รายละเอียดแต่ละขั้นตอนจะมีกิจกรรมหลักและเทคนิคการสอนของวิทยากร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนความรู้เดิมด้านผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 3 กิจกรรม

1. กิจกรรมละลายพฤติกรรม
2. กิจกรรมแนะนำตัว
3. กิจกรรมการทบทวนความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรใช้เทคนิคการสอนด้วยการบรรยาย การประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างสรรค์ความรู้โดยกลุ่ม

กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก

1. กิจกรรมนันทนาการ
2. การบรรยายวิชาการ
3. กิจกรรมการสาธิต
4. กิจกรรมกลุ่ม
5. การประเมินผล

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรจะให้ความรู้ที่เป็นประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้เรียนโดยพยายามให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถอภิปรายโต้แย้งได้ตลอดเวลาเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การสาธิต การศึกษาจากของจริง การประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การนำเสนอผลงาน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก

1. การแสดงบทบาทสมมติ
2. กิจกรรมกลุ่มย่อย
3. กิจกรรมการนำเสนอผลงาน

เทคนิคการสอนของวิทยากร

ใช้เทคนิควิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ รู้จักใช้ข้อมูล และใช้ประสบการณ์เดิมมาประกอบการพิจารณาสรุปลงความเห็น ใช้เทคนิคการ

สอนแบบมีส่วนร่วม เทคนิคบทบาทสมมุติ เทคนิคการประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง เทคนิคการนำเสนอผลงาน

ขั้นตอนที่ 4 การฝึกปฏิบัติและการศึกษาดูงาน

กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก

1. กิจกรรมนันทนาการ
2. กิจกรรมการศึกษาดูงาน
3. กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรจะพยายามเน้นและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ กระทำจริงในเหตุการณ์จริง หรือสถานการณ์ที่เป็นจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิทยากรจะใช้เทคนิคการสอนด้วยการฝึกปฏิบัติ เทคนิคบทบาทสมมุติ เทคนิคการประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคการนำเสนอผลงาน เทคนิคการศึกษาด้วยตนเองของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและประเมินผล

กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก

1. กิจกรรมนันทนาการ
2. กิจกรรมกลุ่มย่อย

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรจะพยายามกระตุ้นเน้นให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และใช้ความเป็นเหตุเป็นผลในการพิจารณาสรุปเป็นความรู้ใหม่ จะเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 4 ที่ผ่านมาจนถึงขณะนี้ โดยพยายามใช้ประสบการณ์ของตนเองและประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้วิทยากรจะใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคการนำเสนอผลงาน ซึ่งจะเน้นให้อิสระกับผู้เรียนในการสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง

ชุดการเรียนรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย เป็นชุดการเรียนรู้โดยมีกรอบสาระของกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น สามารถยืดหยุ่นได้ตลอดเวลาให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม

4. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยพบว่าสาเหตุหลักของการมีทักษะ ความถนัดในการผลิตสุราพื้นบ้านของกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านเป็นเพราะเกิดจากความอยากเรียนรู้และมีความถนัดในการผลิตของกลุ่มสมาชิกทุกคน ส่งผลให้เกิดทักษะอันดีต่อการผลิตมากยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความสนใจ มีความต้องการที่จะเรียนรู้ และจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสาระของการเรียนรู้นั้นสามารถไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลการวิจัยก็สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ดังกล่าว

วิธีการแก้ปัญหาของตนเองเมื่อเกิดปัญหาขึ้น กลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการนำความรู้ที่ได้รับมาทดลองใช้ รวมทั้งใช้วิธีการทดลองแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการปรึกษากันกับสมาชิกภายในกลุ่ม รวมทั้งปรึกษาผู้รู้ในชุมชนชน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ผู้เรียนจะนำประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ พิจารณาเพื่อปรับแก้ปัญหาคืออุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมทั้งวิธีการเรียนรู้ที่เน้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันจะมีผลต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้ได้รวดเร็ว โดยเฉพาะเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ นับว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่าการเข้าสู่กระบวนการผลิตสุราพื้นบ้านของครัวเรือนจะเกิดจากความต้องการหารายได้เสริมเพื่อช่วยตนเองและครอบครัว โดยที่ภาครัฐเป็นผู้ที่เสนอแนวทางการผลิตให้ และพบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นครัวเรือนต้องการให้ภาครัฐ หรือภาคเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ผู้วิจัยพบว่าจากข้อมูลที่ได้ทั้งการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม ได้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกัน กล่าวคือครัวเรือนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นลำดับแรก จึงได้พยายามหาอาชีพที่เป็นรายได้เสริม เพื่อให้รายได้เข้ามาเพิ่มเติม เป็นการช่วยเหลือครอบครัวอีกวิธีหนึ่ง และที่เป็นเหตุจูงใจที่สำคัญ ก็คือการที่รัฐได้เปิดเสรีในการผลิตสุราพื้นบ้าน ทำให้เป็นแรงจูงใจเป็นอย่างมาก ซึ่งในอดีตการผลิตสุราพื้นบ้านถือว่าเป็นความผิด ต้องลักลอบในการผลิต เมื่อรัฐเปิดโอกาส และให้การสนับสนุนจึงเป็นช่องการหารายได้ที่ดีอีกวิธีหนึ่ง จากผลการสนทนากลุ่ม และกระบวนการสนทนากลุ่ม พบว่า แรงจูงใจที่สำคัญอีกประการก็คือ การผลิตสุราพื้นบ้านถือว่าเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบกับวัฒนธรรมชุมชนต่างก็มีการผลิตและดื่มสุราพื้นบ้านมาตั้งแต่ในสมัยโบราณแล้ว เวลาที่มีการจัดงานเทศกาลต่างๆ ชุมชนต่างก็จะผลิตสุราพื้นบ้านไว้ใช้ในงานต่างๆ เป็นภูมิปัญญาชุมชนที่มีมาแต่ก่อน การเปิดเสรีจึงเป็นการส่งเสริมและควบคุมกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพและปลอดภัยแก่ผู้บริโภค โดยสรุปแล้วจึงเกิดผลดีมากกว่าผลเสีย

จากการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในด้านการตลาดเพียงพอที่จะดำเนินการผลิตสุราพื้นบ้านสู่ตลาด แต่การจะผลิตเพื่อให้สู่ตลาดอย่างแพร่หลาย ยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากองค์กรภาครัฐ จากภาคเอกชน โดยผู้วิจัยพบว่าในบางเรื่องกลุ่มตัวอย่างขาดความรู้เป็นอย่างมาก เช่นเรื่อง การกำหนดช่องทาง การจัดจำหน่าย การบรรจุผลิตภัณฑ์ ยังมีการดำเนินการได้ไม่ดีเท่าที่ควร จำเป็นต้องพัฒนา และประการสำคัญพบว่า คุณภาพของผลิตภัณฑ์สุราพื้นบ้าน นั้นยังไม่ได้มาตรฐาน บางขวดเกิดระเบิด บางขวดรสชาติไม่เหมือนขวดอื่นๆ อาจเป็นกระบวนการผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดเทคโนโลยีในการผลิตที่ดี ถ้าหากต้องการผลิตสุราพื้นบ้านเพื่อการดื่มในครัวเรือนหรือในชุมชนคุณภาพอาจเพียงพอ แต่ถ้าต้องการผลิตเพื่อการส่งออก ผลิตเพื่อการขาย เป็นธุรกิจ เป็นอาชีพหลัก จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพอีกมาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากแบบสอบถาม และจากกระบวนการจัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าการผลิตสุราพื้นบ้าน (สาโท) ไปสู่ความนิยมของนักดื่มและแหล่งตลาดเป็นไปได้สูง หากได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจะต้องมีการจัดตั้งจัดให้มีศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งอาจเชื่อมโยงกับสถาบันทางการศึกษา สถาบันการเกษตร เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า ทดลอง เรียนรู้อาชีพ ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความมั่นคงสู่ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอิสระ เป็นตัวของตัวเอง มีความปลอดภัยจากการถูกครอบงำทางความคิดจากหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน อาจเป็นแหล่งสรรหาผู้รู้ และบ่มเพาะผู้รู้ของชุมชน เพื่อการจัดการฝึกอบรมให้ชุมชน โดยศูนย์กลางการเรียนรู้ควรมีลักษณะบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้สากลให้เป็นชุดความรู้ที่มีคุณค่าในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างศักยภาพภูมิปัญญา โดยให้องค์ความรู้ภูมิปัญญาที่บูรณาการและมีพลวัต สร้างสรรค์กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ ยึดปรัชญาการศึกษาอนุกระบวนโรงเรียน ข้อเสนอดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าเป็นแนวทางที่ดีที่รัฐควรส่งเสริมสนับสนุน และเป็นเส้นทางการพัฒนาองค์ความรู้ที่สำคัญของชุมชน และประการสำคัญคือการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

การจัดโครงการสินเชื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจสาโทที่ขอจดทะเบียนกับหน่วยงานโดยมีเงื่อนไขพิเศษ เช่น ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้ประชาชนที่มีความสนใจและตั้งใจได้มีแหล่งเงินทุน เนื่องจากสุราพื้นบ้านเป็นวิถีชีวิตของชุมชนมานาน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ผลการจัดสนทนากลุ่มมีความเชื่อว่างสุราพื้นบ้าน (สาโท) จะมีโอกาสสร้าง

ชื่อเสียงให้กับประเทศไทยได้เป็นอย่างดี เหตุผลสำคัญที่รัฐต้องสนับสนุนสินเชื่อเพราะชุมชนไม่มีแหล่งทุน ชุมชนมีความพร้อมในเรื่องกำลังแรงงาน มีวัตถุดิบเพียงพอ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตได้อย่างมีคุณภาพหากมีปัจจัยด้านเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะสามารถดำเนินการผลิตสุราที่บ้านได้อย่างมีคุณภาพ

กิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานมีผลต่อการเกิดกระบวนการเรียนรู้ แต่กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับคุณสมบัติทางด้านบุคคล และกิจกรรม จากแนวคิดทฤษฎีศึกษภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย กับแนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมของ Everett M. Roger ที่กล่าวว่า การยอมรับนวัตกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยในเชิงทฤษฎี 5 ประการ คือคุณสมบัติส่วนบุคคล ความยากง่ายของนวัตกรรม ระบบสังคม การสื่อสารระหว่างผู้ส่งเสริมนวัตกรรม ลักษณะของตัวนวัตกรรม ระยะเวลาของการเข้าในชุมชนของนวัตกรรม จากการศึกษาพบว่ามีความสอดคล้องกัน การพิจารณาว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นนวัตกรรมที่นำเข้ามาโดยเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ทำให้เห็นว่า สถานภาพของผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่มีความสำคัญมาก ตัวชี้วัดที่แท้จริงของการยอมรับนวัตกรรม คือ สมาชิกกลุ่มมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากการยอมรับนวัตกรรม

การทำให้ครัวเรือน หรือสมาชิกเข้าร่วมฝึกอบรมและร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดผลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ซี แมน แนนฟี ที่ให้ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ทำให้เกิดผลการประเมินกิจกรรมได้ทั้ง 2 ระดับ คือการตัดสินใจในเชิงคุณค่าว่ากิจกรรมเข้าร่วมนั้นดีหรือไม่ การให้สมาชิกเข้าร่วมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจะทำให้ผู้เรียนรู้ประเมินได้อย่างสิ้นข้อสงสัยโดยไม่ต้องลงทุน ผู้วิจัยมองแย้งว่า การเรียนรู้ในระบบนี้ จะมีการชี้แนะจากวิทยากร และเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้กิจกรรมที่ถูกส่งเสริมจะกลายเป็นการเพิ่มความรู้ทักษะเพียงด้านเดียวหรือไม่ การประกอบอาชีพจะมีองค์ประกอบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป การติดต่อสื่อสาร การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค หลักการตลาด การบริหารจัดการของหน่วยงานที่ส่งเสริม ระดับความรู้ในการประกอบอาชีพไม่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกเป็นผู้ลงมือกระทำเอง ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า กิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานได้สนับสนุนชุมชนมีส่วนร่วมมากนักน้อยเพียงใด มีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนหรือไม่

กิจกรรมที่เกิดขึ้นเองโดยครัวเรือน มีลักษณะการเรียนรู้ในระหว่างสมาชิก เป็นแบบลองผิดลองถูก (Trial and Error Learning) หรือกระบวนการลองผิดลองถูกแบบหมู่ ที่มีการเรียนรู้ร่วมกันจากหลายคน โดยมีสองลักษณะ คือ นำความรู้ที่มีอยู่แล้วมีแลกเปลี่ยนกัน กับอีกลักษณะเป็นนำเข้ามาใหม่ แล้วลองผิดลองถูกไปพร้อมๆ กัน ประสบการณ์เดิม แนวคิด หรือมโนทัศน์ของสมาชิกแต่ละคนจะส่งต่อการเรียนรู้ในรูปกลุ่มมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คุณสมบัติของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของสมาชิกในกลุ่ม จะส่งเสริมให้ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มมากขึ้น และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จากงานวิจัยของสมคิด อิศระ วัฒน์ ที่ทำงานในลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทยจะไม่เกิดขึ้นทุกคน ซึ่งจากการสังเกต พฤติกรรมของกลุ่ม พบว่าลักษณะดังกล่าวยังมีอยู่ โดยในกลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่งๆ จะมีบุคคลที่มี ลักษณะพิเศษเช่นนี้อยู่ อย่างน้อยจะพบ 1 คน ใน 1 กลุ่ม คนที่มีลักษณะดังกล่าวจะมีอยู่ในทุก กลุ่มผลิตภัณฑ์ พอสรุปได้ว่า การเรียนรู้ในระบบกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่มทำ ให้เกิดผลดี กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีความยั่งยืนจะเกิดจากบุคคลเป็นเริ่มต้นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ คาล โรเจอร์ ที่ให้ความเห็นว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะต้องรู้ ตัวเองว่า ได้บรรลุถึงความต้องการของตนเอง ลักษณะดังกล่าวจะพบได้ในสมาชิกกลุ่มที่มีภาวะ ผู้นำ และมีลักษณะผู้นำทางความคิดด้วย

ลักษณะการทำงานของภาครัฐ ที่มาทำงานในพื้นที่ที่ศึกษา พบว่ามีกระบวนการที่ คล้ายคลึงกัน คือการเข้าหาผู้นำทางปัญญาท้องถิ่น การอิงกับศักยภาพของผู้นำจนเกิดการ รวมกลุ่มแล้วจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอย่างเป็นแบบแผนที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไป ในหลายชุมชนมี ความคล้ายคลึงกันในเรื่อง ความคุ้นเคย ครอบคลุมในชนบทจะมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็น อย่างมาก กลุ่มที่มีความเข้มแข็งพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทน้อยในเชิงปฏิบัติ กล่าวคือกลุ่มสมาชิก สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น เจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทเพียงเข้ามาดูแลเท่านั้น

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากเข้าร่วมกิจกรรมผลิตภัณฑ์สาขาของกลุ่ม ในด้านพฤติกรรมพบว่า สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนแนวคิดรูปแบบผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์เดิม การ เรียนรู้ในระบบกลุ่มช่วยลดข้อจำกัดของลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เรื่องความกลัวความ ล้มเหลว การขาดสมาธิ และความถดถอยในบางประการ กลุ่มบางกลุ่มเน้นเพียงด้านการผลิต สมาชิกสนใจเพียงให้ได้ผลผลิตที่มาตรฐาน เพื่อเป็นการประกันความมั่นคงในด้านรายได้ การ เรียนรู้ในลักษณะนี้จะเป็นเพียงการพัฒนาทักษะการผลิตเท่านั้น

ประเวศ วะสี ได้เสนอแนวคิดของการสร้างฐานชุมชน และการเรียนรู้ว่า กระบวนการ กิจกรรมกลุ่มอาจสามารถส่งผลให้เป็นจริงได้ แต่มีข้อพิจารณาคือเรื่องของขนาด และคุณสมบัติ ของสมาชิกในชุมชน มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของการเกิดขึ้นของชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือไม่ เพียงไร โดยขึ้นอยู่กับสติปัญญาของสมาชิก กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีส่วน เสริมสร้างความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้และความคิดเพียงใด จกการศึกษาอาจยังไม่สามารถ นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนชนบททั้ง ประเทศได้ ผลการวิจัยช่วยให้สามารถมองเห็นกระบวนการเรียนรู้การผลิตสาขาของครัวเรือน ชนบทได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และจากข้อมูลภาคสนามได้เสนอแนะชุดการเรียนรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การทบทวนความรู้เดิมด้านผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย การสร้างความรู้ใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูล การฝึกปฏิบัติและการศึกษาดูงาน และการสรุปและประเมินผล ซึ่งเป็นชุดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าชุดการเรียนรู้ดังกล่าวจะมีความเหมาะสมเป็นอย่างมากในการจัดการเรียนให้กับกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้าน เพราะเป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่ วิธีการเรียนรู้จะเป็นแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน และเน้นประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาพัฒนาสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทำให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยได้วิจัยและค้นพบข้อเสนอที่จะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนงาน โครงการ และนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตสุราพื้นบ้าน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพสุราพื้นบ้าน จากการวิจัยพบว่าคุณภาพของสุราพื้นบ้านยังไม่มีมาตรฐานในทุกผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ บางประเภท บางขวดที่ได้ผลิตมีคุณภาพที่แตกต่างกัน ทั้งที่เป็นประเภทสุราเดียวกัน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการผลิต และมาตรฐานของแต่ละขวดยังไม่เท่ากัน ขาดมาตรฐาน และอาจส่งเสียต่อผู้บริโภค สุราพื้นบ้านบางขวดก็เกิดระเบิดขึ้นเองรสชาติก็แตกต่างกันในแต่ละขวด การควบคุมคุณภาพให้เป็นมาตรฐานเดียวกันจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะเมื่อต้องการขยายการผลิต

นอกจากนี้ การควบคุมคุณภาพยังส่งผลดีต่อกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านเป็นอย่างมาก เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพจะได้รับการยอมรับ และจะมีราคาสูง เป็นที่นิยม และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผลิตภัณฑ์ สุราพื้นบ้านที่ได้มาตรฐานทั้งด้านราคา คุณภาพ รสชาติ จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และสร้างหลักประกันในเรื่องสุขภาพของผู้บริโภคด้วย

2. วัฒนธรรมประเพณี รัฐจะต้องสร้างความรู้ที่ถูกต้อง ไม่รณรงค์ให้มีการผลิตสุราพื้นบ้านมากเกินไปซึ่งเป็นดาบสองคม หากเยาวชนมีการดื่มสุราพื้นบ้านมากขึ้น หรือชุมชนมีการบริโภคสุราพื้นบ้านมากเกินไปก็จะเกิดผลเสียขัดกับศีลธรรม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของคนไทย รัฐจะต้องไม่ทิ้งประเด็นสำคัญดังกล่าว สังคมไทยจะต้องไม่เป็นสังคมที่ด้อยคุณภาพ อย่าให้สุราพื้นบ้านมาสร้างความเสียหายให้สังคม และป้อนทำลายวัฒนธรรมอันดีงานของไทย จะต้องควบคุมการผลิตและการบริโภคให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยพบว่ามีเพียงบางกลุ่มที่ผลิตสุราพื้นบ้านเพื่อใช้ดื่มในงานเทศกาลสำคัญเท่านั้น การผลิตประเภทนี้อาจส่งเสริมสนับสนุนเพราะช่วยลดภาระของครอบครัว และไม่เกิดผลเสีย และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีของชุมชนไว้ ส่วนบางกลุ่มที่ผลิตเพื่อธุรกิจนั้นจะต้องไม่เป็นการมอมเมาเยาวชนของชาติ ต้องไม่ส่งเสริมค่านิยมในการดื่มสุราให้กับเยาวชนเป็นอันขาด

3. การประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาไทย ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณค่าของภูมิปัญญาไทยควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงเพื่อสร้างเอกลักษณ์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาไทยในเรื่องการผลิตสุราพื้นบ้านก็เช่นกัน ควรมีการประชาสัมพันธ์ แต่ไม่ใช่การนำสุราพื้นบ้านไปประชาสัมพันธ์ ต้องแยกจากกันโดยสิ้นเชิง ภูมิปัญญาไทยเป็นสิ่งมีคุณค่าสมควรรักษาไว้ โดยเฉพาะภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งมีคุณค่ามากมายมหาศาลมิอาจเทียบได้กับเงินตรา ปัจจุบันมีภูมิปัญญาไทยมากมายที่ได้สูญหายไป นับว่าเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นสำคัญที่จะใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับการผลิตสุราพื้นบ้านไทย ดังนี้

1. พื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งต่อไปควรมีขนาดใหญ่มากขึ้น และควรมีพื้นที่ความครอบคลุมในชุมชนอื่นๆ มากขึ้น เช่น ชุมชนในเขตภาคอีสาน และภาคเหนือ ที่มีการผลิตสุราพื้นบ้านเช่นกัน ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีกระบวนการเรียนรู้กระบวนการจัดตั้งกลุ่ม กระบวนการผลิตสุราสาโทที่แตกต่างกัน ทั้งกรรมวิธี รสชาติของสุราสาโทที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ รวมทั้งมีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น จึงควรกำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ผู้วิจัยเสนอว่าน่าจะมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบในผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทเพื่อศึกษาความแตกต่างของกระบวนการเรียนรู้ในการผลิตสุรา

ประเภทต่างๆ เช่น โฉนดประเภทต่างๆ สุราหมักประเภทต่างๆ กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สุราพื้นบ้านมีรูปแบบและวิธีการที่เฉพาะในแต่ละพื้นที่และแต่ละผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์สุราพื้นบ้านมีรูปแบบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันไป กรรมวิธีการผลิตง่ายบ้าง ยากบ้าง รายละเอียดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีความซับซ้อนและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวสมควรศึกษาเปรียบเทียบเป็นอย่างมาก

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านแต่ละกลุ่มจะมีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน แต่ละวัฒนธรรม ดังนั้นกระบวนการศึกษาที่จะเป็นประโยชน์อย่างมากก็คือกระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และได้ทราบภูมิปัญญาของชุมชนอย่างแท้จริง ภูมิปัญญาพื้นบ้านของแต่ละพื้นที่มีความละเอียดอ่อนและน่าสนใจมาก มีความเป็นเอกลักษณ์สูง สมควรที่จะนำมาพิจารณาศึกษาเป็นอย่างมาก กระบวนการศึกษาดังกล่าวจำเป็นต้องใช้กระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพมากกว่าการศึกษาเชิงปริมาณ ความละเอียดและความลึกซึ้งในการศึกษาเชิงคุณภาพจะมีความเหมาะสมกับการศึกษาในลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการผลิตสุราพื้นบ้านไทย

4. การวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยเห็นว่าหากผู้สนใจต้องการศึกษาคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์โดยตรงจำเป็นต้องมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อทราบคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงและจะเป็นการพัฒนารสชาติของผลิตภัณฑ์ พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างตรงเป้าหมาย และจะเกิดผลดีต่อชุมชนเป็นอย่างมาก ผลการวิจัยศึกษาวิจัยเชิงทดลองจะช่วยให้ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการผลิตเป็นสินค้าคุณภาพมาตรฐาน เป็นที่นิยมของนักดื่ม นำความมั่งคั่งสู่ชุมชน การผลิตสุราสาโทที่ผ่านมายังมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองน้อยมาก ทำให้กระบวนการผลิต และกระบวนการพัฒนาคุณภาพของสุราสาโทเป็นตามความรู้และประสบการณ์เดิมของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ คุณภาพของสุราสาโทจึงต่ำกว่ามาตรฐาน และยังไม่แพร่หลาย ดังนั้นการศึกษาวิจัยเชิงทดลองจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้รู้จะทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าของการวิจัย เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสุราสาโทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล